

ЛЕКЦІЯ

ТЕМА: ПОНЯТТЯ І КЛАСИФІКАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК

МЕТА: ознайомлення з плануванням інновацій на підприємстві та ефективністю впровадження досягнень науково-технічного прогресу.

ОСНАЩЕННЯ:

- конспект самостійної роботи;
- роздатковий матеріал.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЇ:

2. Поняття та сутність інновацій.
3. Етапи планування інновацій та розділи плану науково-технічного переозброєння на підприємстві.
4. Шляхи прискорення впровадження досягнень НТП у виробництво.
5. Ефективність науково-технічного прогресу: поняття, види та методи оцінки.

ПИТАННЯ ДЛЯ ВХІДНОГО КОНТРОЛЮ:

1. Охарактеризуйте поняття науково-технічного прогресу.
2. Дайте визначення науково-технічній революції.
3. Перелічіть основні напрями науково-технічного прогресу.
4. Охарактеризуйте шляхи розвитку науково-технічного прогресу.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

1. розглянути порядок розрахунку ефекту від впровадження досягнень науково-технічного прогресу за підручником П.С. Харіва Економіка підприємства: Збірник задач та тестів, К. – 2001р., ст. 109-114;
5. розв'язати задачі за темою №152, 153,157 за підручником Бойчик І.М., Харіва П.С., Хопсан М.І., Пічі Ю.В. Економіка підприємства, К. - 2001р., ст. 155-158.

Особливе місце в напрямках науково-технічного прогресу по праву належить нововведенням (інновації).

Інновації - знову створений матеріал, чи продукція технологія, уперше впроваджувані у виробництво. У це ж поняття укладається і чи організація створення ринку для нового, уперше зробленого продукту.

Інновації - якісні зміни у виробництві - можуть відноситися як до техніки і технології, так і до форм організації виробництва і керування. Ті й інші тісно взаємозалежні і є якісними ступіннями в підвищенні ефективності виробництва.

Інноваційна діяльність підприємства включає випуск і поширення принципове нових видів техніки і технологій, реалізацію довгострокових науково-технічних програм, фінансування фундаментальних досліджень.

Характерними рисами інновацій, що відрізняють їх від невеликих чисто кількісних змін у технологічному відновленні виробництва, є:

–якісний стрибок у рівні техніки в результаті реалізації винаходів (критерій новизни);

–значний економічний, соціальний чи інший ефект у результаті інновації (критерій ефективності).

Ці критерії дозволяють відрізняти інновації від дрібних технічних удосконалень.

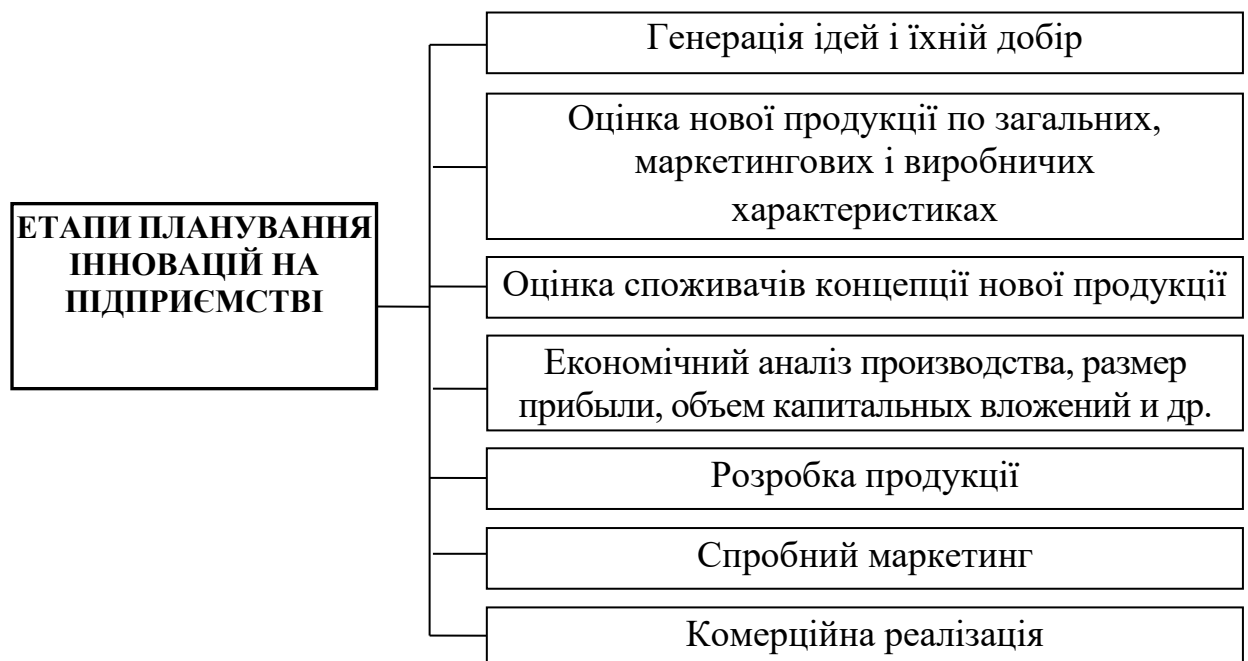
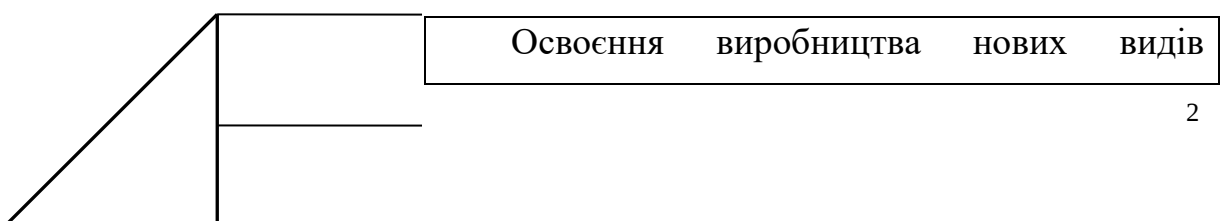

Рис. 1. Етапи планування інновацій на підприємстві.

продукції на умовах елементів маркетингу
Упровадження прогресивної технології, механізація, автоматизація, комп'ютеризація виробничих процесів
Програма робіт з реконструкції і модернізації існуючого технічного потенціалу підприємства
Програма робіт із впровадження у виробництво нових видів устаткування, що забезпечує новітні технології
Продаж і закупівлі іноземних ліцензій і зразків нових виробів, використання їх для виробництва
Розвиток міждержавної стандартизації і метрології
Упровадження наукової організації праці на основі систем менеджменту і маркетингу
Розробка і впровадження організаційно-технічних заходів щодо економії основних виробничих ресурсів
Розширення науково-виробничих зв'язків з вузами, НПО й іншими організаціями
Фінансування і стимулювання організацій, що виконують важливі науково-дослідні розробки

Рис. 2. Розділи плану НТП підприємства.

Рис. 3. Організаційні форми зв'язку науки з виробництвом.

Рис. 4. Шляхи прискорення впровадження досягнень НТП у виробництво.

Рис. 5. Методи матеріального заохочення за розробку і впровадження технічних нововведень.

Під ефективністю НТП розуміють співвідношення ефекту і його витрат, що викликали. Ефективність - відносна величина, вимірювана в частках чи одиниці у відсотках і результативність витрат, що характеризує. Критерій ефективності - максимізація ефекту при заданих чи витратах (частіше) мінімізація витрат на досягнення заданого ефекту.

Ефектом НТП вважають результат науково-технічної діяльності, що у теорії ефективності ототожнюється з фізичним обсягом чистого продукту. На рівні галузей і підприємств ефектом вважають або чисту продукцію, або частина чистої продукції - прибуток. Природно, що ефектом є і зниження витрат - живої праці, собівартості, матеріальних ресурсів, капітальних вкладень і оборотних коштів, що приводить до росту чистого продукту (нагромаджень, національного доходу, прибутку).

Останнім часом своєрідним елементом ефекту вважають і зниження економічного збитку, наприклад, від забруднення навколишнього середовища, якщо це приводить до росту національного доходу.

Ріст фізичного обсягу виробництва не може розглядатися як ефект, оскільки цей ріст може і не привести до росту національного доходу.

Під витратами на НТП розуміється вся сукупність витрачених для досягнення ефекту ресурсів. У масштабі національної економіки витратами є сукупність капітальних вкладень, оборотних фондів і живої праці (заробітна плата).

У залежності від рівня оцінки, обсягу витрат, що враховуються ефекту і, а також призначення оцінки, розрізняють кілька **видів ефективності**.

Госпрозрахункова ефективність НТП характеризує результативність витрат у масштабах галузі, об'єднання, підприємства і розраховується на базі показників, прийнятих для оцінки діяльності цих ланок народногосподарської системи; під ефектом розуміють чи прибуток чисту продукцію, а під витратами - вартість виробничих чи фондів собівартість. Найбільш розповсюдженим показником госпрозрахункової ефективності є рентабельність виробництва.

Прирісна ефективність НТП характеризується відношенням приросту ефекту за розрахунковий період до приросту його витрат, що викликали.

Порівняльна ефективність НТП представляє окремий випадок прирісної ефективності, коли базою для розрахунку ефекту і витрат є не показники минулої діяльності, а показники одного з порівнюваних варіантів. Як ефект тут найчастіше виступає зростання прибутку за рахунок зниження собівартості при реалізації одного варіанта в порівнянні з іншим (чи просто різниця собівартості), а як витрати - додаткові капітальні вкладення, що забезпечують зниження собівартості по кращому варіанті. Порівняльна ефективність дозволяє судити про переваги окремих варіантів удосконалювання виробництва і вибрати найкращий з них, не визначаючи кінцевого рішення про доцільність його реалізації. Це рішення може бути прийнято тільки на основі розрахунку абсолютної ефективності і зіставлення її з нормативною.

Абсолютна ефективність НТП характеризує відношення кінцевого народногосподарського і госпрозрахункового ефекту до витрат на реалізацію варіанта, відібраного за критеріями максимальної порівняльної ефективності. Розрахунок абсолютної ефективності завершує весь цикл вибору найбільш ефективного варіанта господарського розвитку. Абсолютна ефективність на відміну від порівняльної завжди розраховується по фактичних чи очікуваних показниках реалізації варіанта без приведення їх в умовний порівнянний вид.

Рис. 6. Види ефективності НТП.

Визначальна роль інновацій в економіці підприємств спричиняє необхідність оцінки ефективності (прибутковості) досліджень. Попереднє точне визначення ефективності інновацій здійснюється рідко, більшість підприємств сподівається за рахунок їх збільшити прибуток. Ефективність інновацій в умовах розвитку ринкової економіки характеризується якісними і кількісними методами.

До **якісних методів оцінки інновації відносять**: розуміння, що інновації являють собою як би особливу форму чи реклами страховки на майбутнє в конкурентній боротьбі; установлення відсотка витрат від суми їхніх продажів. Метод дає перевага, що зв'язує інновації зі збутом, хоча дуже часто відсоток витрат встановлюється апіорно; добір відсотків після їхньої класифікації в залежності від рентабельності (у порядку убутання) і в залежності від відносної величини інвестованого капіталу (у порядку зростання). Цей показник є результатом стимулювання економіки, отриманий за рахунок інновацій протягом одного року, тобто відсоток чистого прибутку; від продажу

нових товарів протягом трьох років; чистих доходів від ліцензій, патентів і т.п., а також боргових зобов'язань, зв'язаних з дослідницькою роботою.

Кількісні методи оцінки ефективності наукових досліджень різні, від елементарних статистичних до складних моделей. Більшість з них використовує співвідношення "капітал-випуск". Методологія їхнього визначення розглянута в темі "Капітальні вкладення і виробниче будівництво".

Заходи НТП повинні забезпечувати випуск продукції (виконання робіт і послуг), що дозволяють найбільше повно і якісно задовольняти суспільно необхідні потреби, сприяти досягненню найвищого техніко-економічного рівня виробництва, рішенню соціальних, екологічних і інших найважливіших задач розвитку національної економіки і забезпечувати одержання економічного ефекту.

На підприємстві показник економічного ефекту на всіх етапах реалізації заходів НТП визначається як перевищення вартісної оцінки результатів над вартісною оцінкою сукупних витрат ресурсів за весь термін здійснення заходів НТП.

При визначенні економічного ефекту від НТП за умовами виробництва використовуються:

- діючі оптові, роздрібні ціни і тарифи на продукцію і послуги;
- установлені чинним законодавством України нормативи плати (відрахувань) за виробничі ресурси;
- діючі нормативи відрахування від прибутку підприємств і об'єднань у державний і місцевий бюджети, вищестоящим організаціям для формування централізованих фондів і резервів;
- правила і норми розрахунків підприємств із банком за наданий чи кредит збереження власних засобів; нормативи перерахування валютного виторгу і т.п.

Визначену роль у прискоренні НТП повинні зіграти малі підприємства. При цьому стимули науково-технічного розвитку будуть виявлятися в сфері створення, а не споживання новацій. Почнуть стійко працювати спеціальні так називані венчурні фірми, основною задачею яких буде підтримка вчених,

інженерів, раціоналізаторів і винахідників, а також підприємців, що бажають створити свою наукову фірму. Таким чином, буде створена організаційно - економічне середовище, що сприяє науково-технічному прогресу.